

Відгук

рецензента, доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи

Вищого навчального закладу

„Університет імені Альфреда Нобеля”

Сапожникова Станіслава Володимировича

про дисертаційне дослідження Андрєєва Віталія Олександровича «Розвиток навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування в умовах методичної роботи», подане на

здобуття наукового ступеня

доктора філософії (PhD)

зі спеціальності 015 – професійна освіта

Сучасна соціальна ситуація змушує педагогіку та суспільство висувати нові вимоги до особистості викладача та його професійних якостей. Педагог у суспільстві сприймається вже не тільки як людина, у якої сформовано на достатньо високому рівні професійні компетентності, а й як особистість, що постійно розвивається, вдосконалює м'які навички, такі як здатність до рефлексії, критичне мислення, уміння впливати на людей, емоційний інтелект, уміння формувати власну думку, а також навички міжособистісного спілкування. Сьогодення педагогічної діяльності характеризується великою кількістю компонентів життєвої активності, проте спілкування є її важливим елементом, воно має першочергове значення і стає професійною важливою категорією.

Незважаючи на значну кількість педагогічних закладів вищої та фахової передвищої освіти, у переважній більшості викладачів сьогодні недостатньо сформовані загальні й професійні компетентності, які забезпечують виконання складних, нестандартних завдань. Разом з тим, сьогодні не всі викладачі володіють відповідними навичками професійного спілкування. Таким чином,

виникає потреба формування у викладачів коледжів мистецького спрямування навичок професійного спілкування.

Методична система коледжу мистецького спрямування є середовищем, сприятливим для розвитку особистості викладача, його професіоналізму, майстерності, мотивації його до творчості й підвищення кваліфікації. Таким чином, розвиток навичок професійного спілкування викладачів дисциплін мистецького напрямку вірогідно має відбуватись у межах коледжів мистецького спрямування, зокрема через конкретні впливи, організовані й реалізовані в системі методичної роботи цих закладів.

Отже, актуальність рецензованого дисертаційного дослідження є незаперечною. Система завдань відповідає поставленій меті та конкретизує її, охоплюючи всю широту досліджуваної проблеми, автором використано необхідний та достатній діапазон методів дослідження.

У контексті зазначеного, тема представленої до захисту дисертаційної роботи *Андрєєва Віталія Олександровича «Розвиток навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування в умовах методичної роботи»* з огляду на актуальність поставленої проблеми, ступінь її дослідженості та доцільність її розробки, є своєчасною, оскільки автор на підставі теоретичного аналізу феномену професійного спілкування та професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування, визначив, теоретично обґрунтував та здійснив дослідно-експериментальну перевірку організаційно-методичних умов розвитку навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування в умовах методичної роботи.

З метою дослідження заявленого предмета дослідником сформульовано й використано низку провідних ідей теоретико-методологічного та практичного характеру.

Першою з таких ідей стало визначення теоретичних основ наукового розуміння сутності професійного спілкування, професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування зокрема. Так, на підставі

аналізу психолого-педагогічної літератури та джерел з різних галузей суспільних наук дисертантом *встановлено*, що спілкування є особливим видом діяльності, який супроводжує будь-який інший вид діяльності людини, а професійне спілкування викладачів у дослідженні розглядається як спеціально організована, керована, цілеспрямована діяльність, змістом якої є обмін інформацією, досвідом, організація взаємовідносин та взаєморозуміння, досягнення педагогом оптимальної взаємодії з колегами, студентами і керівництвом для вирішення професійних завдань. Здобувач *презентує* професійне спілкування викладачів мистецьких дисциплін як здатність естетично впливати на характер взаємовідносин зі студентами, гармонізувати зовнішні й внутрішні особистісні прояви – артистично презентувати себе та спонукати студентів до яскравого, естетично виповненого самовиявлення, володіти виразністю мови на основі відчуття її тембрової забарвленості, довільно керувати інтонаційною виразністю мовлення, міміки, пантоміміки тощо. Здобувачем *доведено*, що професійна діяльність викладача коледжу мистецького спрямування інтегрує в собі відносно автономні мистецьку і педагогічні сфери і являє собою єдність професійного спілкування викладача і професійного спілкування митця (музиканта, художника, хореографа, тощо). Дослідником *визначено* особливості професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування, а саме: тісний зв'язок з естетичним феноменом мистецького твору; обумовленість особливостями процесу спілкування з різновидами мистецтв; наявний різноманітний характер комунікативних зв'язків, який зумовлено необхідністю взаємодії зі значною кількістю суб'єктів в умовах професійної діяльності. Також здобувачем, обґрунтовано специфіку професійного спілкування викладача коледжу мистецького спрямування, яка зумовлена, з одного боку, особливостями процесу спілкування з різновидами мистецтв, а з іншого, – особливостями організації навчально-виховного процесу.

Друга ідея дослідження пов'язана з обґрунтуванням сутності та структури навичок професійного спілкування викладачів коледжу

мистецького спрямування. Так, В. Андреевим *обґрунтовано* зміст поняття «навички професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування», яке презентує особистісні ресурси, що є результатом набуття у навчально-професійній діяльності індивідуального досвіду, необхідного для встановлення ефективної взаємодії з суб'єктами спілкування в процесі вирішення конкретних задач мистецько-професійної діяльності. Здобувачем досить вдало *виділено і схарактеризовано* види навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування.

Третьою ключовою ідеєю дисертаційного дослідження В. Андреева стало виокремлення критеріїв, показників та рівнів сформованості навичок професійного спілкування у викладачів коледжу мистецького спрямування. Так, дисертантом *виокремлено* критерії розвитку навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування: *мотиваційно-ціннісний* (наявність внутрішньої мотивації до конструктивного спілкування; ціннісне ставлення до взаємодії і співпраці в професійній діяльності; рівень загальної гармонійності комунікативних орієнтації (орієнтація на прийняття партнера, орієнтація на адекватність сприйняття і розуміння партнера, орієнтація на досягнення компромісу), *когнітивно-інформаційний* обсяг і повнота знань, усвідомленість професійних знань як орієнтовної основи професійного спілкування), *діяльнісно-регуляційний* (широта їх переносу; гнучкість; самостійність; комунікативний контроль у спілкуванні), *емоційно-почуттєвий* (емпатійність, емоційний інтелект, здатність встановлення емоційного контакту, домінування радості в спілкуванні). Дослідником схарактеризовано рівні розвитку навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування за визначеними критеріями, а саме: високий, середній і низький.

Четвертою ключовою ідеєю наукової розвідки В. Андреева стало розкриття теоретико-методологічних засад методичної роботи як підґрунтя розвитку навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування. Так, методична робота *розглядається* дослідником як

усвідомлена, системна робота педагогічного працівника, метою якої є забезпечення власного професійного розвитку та підвищення якості підготовки фахівців на основі комплексного підходу до вдосконалення змісту, організації й методів навчання. Дослідник вважає її важливим чинником підвищення фахового рівня викладачів, націленим на ефективне формування педагогічного колективу щодо удосконалення своєї професійної діяльності. Дисертантом *обґрунтовано* основні *функції* (діагностична, прогностична, стимулююча, контрольньо-інформаційна, аналітико-рефлексивна), *методологічні підходи* (системний, діяльнісний, компетентнісний, акмеологічний, аксіологічний) і *принципи* (науковості; системності; добровільності, послідовності, наступності, безперервності та масовості; конкретності; оперативності, гнучкості, мобільності; толерантності; рекомендаційного характеру порад викладача-методиста; пріоритету інтересів викладача; безперервності; академічної доброчесності) методичної роботи в контексті розвитку навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування.

П'ята важлива *ідея* дослідження полягала у розробці та теоретичному обґрунтуванні організаційно-методичних умов, що забезпечують успішний розвиток навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування в умовах методичної роботи. Так, дослідником *встановлено*, що реалізація першої педагогічної умови (спрямування методичної роботи коледжу мистецького спрямування на формування у викладачів мотивації до безперервного саморозвитку навичок професійного спілкування), передбачає впровадження мотиваційного тренінгу з метою розвитку у викладачів внутрішньої мотивації до конструктивного спілкування, ціннісного ставлення до взаємодії і співпраці в професійній діяльності, що в свою чергу підвищує їх власний рівень загальної гармонійності комунікативних орієнтацій (орієнтація на прийняття партнера, орієнтація на адекватність сприйняття і розуміння партнера, орієнтація на досягнення компромісу). Обґрунтування та реалізація другої педагогічної умови (використання інтерактивних технологій щодо

розвитку навичок професійного спілкування у викладачів коледжу мистецького спрямування) відбулася завдяки ефективному використанню технології сторітеллінгу, технології театральної педагогіки (семінар-практикум «Виразність міміки та жестів», семінару-практикуму з розвитку емпатії, семінару-практикуму «Розвиток загальних мовних умінь, діапазону голосу та інтонацій», семінару-практикуму «Темпоритм мовлення. Його емоційність, образність, метафоричність»), а також інтерактивним ігровим технологіям (ділові і рольові ігри, арт-педагогічні ігротехніки) та психотехнологіям (психотехнології терапевтичного впливу, психотехнології встановлення психологічного контакту, психотехнології нормативного впливу). Автором доведено, що реалізація третьої організаційно-методичної умови відбувалась в два етапи: підготовчий етап (розробка методичних рекомендації та інформаційні матеріали; організація інструктивно-методичної бесіди, настановні семінари, консультації з потенційними наставниками, коучами, дорадниками і супервізорами) і практичний етап (організація науково-методичного супроводу розвитку навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування за допомогою таких технологій як наставництво, коучинг, педагогічне дорадництво, супервізія).

Шоста ідея дисертаційного дослідження В. Андрєєва пов'язана із експериментальною перевіркою ефективності визначених організаційно-методичних умов розвитку навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування в умовах методичної роботи. Проведене В. Андрєєвим дослідження виявило позитивну динаміку розвитку навичок професійного спілкування, а саме: на 18,16 % зросла кількість викладачів, що відповідає високому рівню; на 26,69 % збільшилась кількість викладачів середнього рівня, і, відповідно, зменшилась кількість викладачів, що віднесена до низького рівня – на 44,85 %.

Таким чином проведена експериментальна перевірка *підтвердила* ефективність та достовірність запропонованих здобувачем перевірених

організаційно-методичних умов розвитку навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування в умовах методичної роботи.

Заслуговують на увагу результати апробації: 19 публікацій автора, серед них 3 статті у провідних наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у зарубіжному науковому журналі, внесеному до наукометричної бази Scopus, 3 статті у зарубіжному виданні, 1 стаття в інших виданнях України, 11 статей і тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Вірогідність наукових положень, висновків, рекомендацій забезпечується методологічною обґрунтованістю вихідних позицій, застосуванням методів, адекватних предмету, меті та завданням дослідження, кількісним та якісним аналізом емпіричного матеріалу, практичною перевіркою.

Актуальність і новизна, важливість одержаних здобувачем наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практична цінність сформульованих положень і висновків у сукупності становлять необхідні підстави для висновку про те, що дослідження Андреева Віталія Олександровича є цінним у теоретичному і практичному аспектах та представляє значний науковий доробок для теорії і методики професійної освіти.

Оцінюючи виконане дослідження позитивно, слід відзначити окремі його недоліки та висловити певні зауваження:

1. Дослідник у першому розділі роботи здійснює аналіз розвитку навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування в умовах методичної роботи на базі: КЗ «Дніпропетровський фаховий мистецько-художній коледж культури» ДОР», ВНЗ «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки» ДОР», КЗ «Бахмутський фаховий коледж культури і мистецтв імені Івана Карабиця», Гадяцького фахового коледжу

культури і мистецтв ім. І. П. Котляревського, тобто на базі 4-х закладів фахової передвищої освіти мистецького спрямування. Проте, нашу думку, для більш ґрунтовного аналізу авторові слід було б обрати більшу кількість закладів фахової передвищої освіти мистецького спрямування.

2. Параграф 2.3 С. 195. Автор зазначає, що контрольні й експериментальні групи було визначено з контингенту викладачів таких коледжів мистецького спрямування: КЗ „Дніпропетровський фаховий мистецько-художній коледж культури” ДОР”, Музичного коледжу КВНЗ „Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки” ДОР”, КЗ „Бахмутський фаховий коледж культури і мистецтв імені Івана Карабиця”, Гадяцький фаховий коледж культури і мистецтв ім. І.П. Котляревського. До експериментальної групи (ЕГ) увійшли – 52 особи, до контрольної групи (КГ) – 53. На нашу думку, треба було б визначити вік, кваліфікацію, стаж роботи, кваліфікаційну категорію респондентів-викладачів. Це чоловіки чи жінки? Для психолого-педагогічного експерименту це є досить важливим.
3. У роботі, на мій погляд, проведене дослідження виграло б, якщо б здобувачем було б передбачено окремий параграф, в якому було б проаналізовано найкращий світовий досвід роботи коледжів мистецького спрямування, особливостей професійного спілкування їх викладачів та організації методичної роботи у цих закладах.
4. Другий розділ дисертації, де представлені автором організаційно-методичні умови розвитку навичок професійного спілкування викладачів коледжу мистецького спрямування в умовах методичної роботи, на наш погляд, дещо переобтяжений теоретичною інформацією з наукових джерел і має певний дефіцит авторського тексту за представленою проблематикою.

У зв'язку із вищенаведеним вважаю, що дисертаційна робота Андреева Віталія Олександровича «Розвиток навичок професійного спілкування

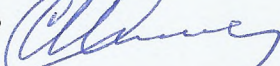
викладачів коледжу мистецького спрямування в умовах методичної роботи» за актуальністю, новизною теоретичних результатів, високим рівнем проведених досліджень відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.); п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167, Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341) та рекомендується до захисту на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 01 – Освіта/Педагогіка.

Рецензент, доктор педагогічних наук,

професор, професор кафедри інноваційних технологій

з педагогіки, психології та соціальної роботи

Вищого навчального закладу

„Університет імені Альфреда Нобеля” **С. В. Сапожников**

ПІДПИС ЗА СВІДЧУЮ	
<i>С. В. Сапожников</i>	
<i>С. В. Сапожников</i>	
Дата	_____ р.

